

Mer om 70-talets arbetsmarknadspolitik

Arbetsmarknadspolitikerna har egentligen aldrig satts på prov under 70-talet. Därför finns det varken mycket av framgång eller misslyckande att utvärdera, skriver Nils Henrik Schager i en kommentar till Anders Björklunds och Bertil Holmlunds artikel i föregående nummer av Ekonomisk Debatt. □

Anders Björklund och Bertil Holmlund har i en artikel i förra numret av *Ekonomisk Debatt* gjort ett försök att utvärdera 70-talets arbetsmarknadspolitik och finner att den ur flera aspekter varit relativt framgångsrik. Min avsikt med denna kommentar är inte att polemisera mot deras slutsatser, som genomgående är försiktigt formulerade. Däremot menar jag att Björklund - Holmlund avgränsat sitt undersökningsområde på ett sådant sätt att deras slutsatser inte är så intressanta som läsaren kan lockas tro. Därför fordrar deras analys vissa kompletteringar.

Arbetsmarknadspolitikens klassiska uppgift i ett makroekonomiskt perspektiv är att förbättra "bytesförhållandet" mellan inflation (kostnadsstegringar) och arbetslöshet. Den skall m.a.o. underlätta lösningen av ett traditionellt stabiliseringspolitiskt dilemma. Då skall det observeras att arbetslöshetens "kostnad" i detta sammanhang är förknippad med det produktionsbortfall det innebär att inte ha människor sysselsatta. Individernas valfärdsluster av att gå arbetslösa är inte det primära problemet i det makroekonomiska perspektivet.

Detta perspektiv tappar Björklund - Holmlund bort, när de skriver arbetsmarknadspolitikerna tillgodo att den öppna arbetslösheten kunnat hållas på en låg nivå samtidigt som lönekostnadsstegringarna varit måttliga (sedan 1977). De låga arbetslöshetssiffrorna är nämligen inte förknippade med någon tillfredsstäl-

lande produktionsutveckling, för att uttrycka sig mildt. Industriproduktionen har fallit efter 1976 och har under 1979 bara återhämtat sig till 1976 års nivå, kapacitetsutnyttjandet har varit rekordlågt, etc. (Jämför tex uppskattningen av produktionsbortfallet 1975-78 i Inga Persson-Tanimuras artikel i *Ekonomisk Debatt* 2/80.)

Nu kan man förvisso hävda (vilket Björklund - Holmlund väl får sägas göra indirekt med sin inledande kommentar att de tar den förda stabiliseringspolitiken för given) att arbetsmarknadspolitikerna inte skall kritiseras för att den inte klarar den omöjliga uppgiften att ersätta en misslyckad stabiliseringspolitik. Jag instämmer, men menar att en artikel av Björklund-Holmlunds slag inte bör underlåta att explicit nämna att arbetsmarknadspolitikens förmåga att klara sin "stora" uppgift inte satts på prov under 70-talet. Annars blir en formulering som "den ambitiösa arbetsmarknadspolitikerna tycks således ha varit framgångsrik i sina stabiliseringspolitiska strävanden" vilseledande.

Men är det då inte en framgång att kostnadsstegringarna kunnat hållas på en relativt begränsad nivå vid låga arbetslöshetstal? Ett uttömmande svar på den frågan skulle kräva en djupdykning i lönedynamikens teori och empiri. Vare nog sagt att en jämförelse med ett annat mått på arbetsmarknadsläget, nämligen vakanstidens längd - ett mått som jag efter egna forskningar är beredd att tillmäta stor betydelse i sammanhanget - också ger vid handen att åtminstone löneglidningens storlek varit lägre under 1976-79 än vad arbetsmarknadsläget borde motivera. Slutsatsen är närmast att det inte är i arbetsmarknadsläget och följaktligen inte heller i en skickligt förd arbetsmarknadspolitik som förklaringen till de begränsade lönekostnadsstegringarna skall sökas. Snarare torde industrieföretagens utomordentligt låga vinstläge och urgröpta finansiella ställning under åren 1976-79 ge den kompletterande

förklaringen, en faktor som Björklund - Holmlund endast nämner i förbigående. Så om "Phillipskurvan förskjutits mot origo" är detta troligen en automatisk stabiliseringspolitisk kompensation, ehuru obetydlig, för ett mycket större stabiliseringspolitiskt misslyckande.

Arbetsmarknadspolitiken har således inte haft så mycket att göra med de stabiliseringspolitiskt relevanta variablernas utveckling, kan det tyckas. Har den då gjort vad den kunnat? Jag är härvidlag något mer kritisk än vad Björklund-Holmlund tycks vara. Det förefaller som om arbetsmarknaden trots allt varit mer ansträngd (från företagets synpunkt sett) än vid tidigare lågkonjunkturer, i varje fall om vakanstidernas längd används som indikator. Så de låga arbetslöshetssiffrorna kan ha haft ett pris i form av ökade rekryteringsproblem och något högre lönestegringstakt trots allt, när alla relevanta faktorer tas med i bilden. Någon avgörande betydelse för kostnadskrisens utveckling är det dock inte fråga om.

Vakanstidernas trendmässiga ökning kan också indikera att "inlåsnings effek-

terna" på arbetsmarknaden inte är så obetydliga som Björklund - Holmlund vill göra gällande. Jag vill sätta ett frågetecken för författarnas metod att undersöka dem. Under perioden 1975-79 har sysselsättningen inom tillverkningsindustrin fallit kontinuerligt med sammanlagt drygt 7 procent i antal personer räknat. Den senaste uppgången i produktionsvolym har inte krävt någon nettorekrytering. Det måste till en oerhört skev fördelning av sysselsättningen i utgångsläget om eventuella inlåsnings effekter skall hinna manifesteras sig i ett sådant skede. Problemet gäller framtiden, då vi enligt vissa bedömningar behöver öka industrisysselsättningen med 10 procent för att klara vår externa balans. Då sätts arbetsmarknadens och arbetsmarknadspolitikens förmåga till flexibel anpassning på prov, och det är bara att beklaga att detta sanningens ögonblick inte redan har inträffat.

*Nils Henrik Schager**

* Författaren är fil kand och anställd vid SAFs samhällsekonomiska enhet, där han bla studerar lonebildningens bestamningsfaktorer.